

PRO:

Mgr. Jan Mařík, Ph.D.
zástupce ředitele
Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
Letenská 4, 118 01 Praha 1

OD:

Okrašlovací spolek čelákovický zastoupený
Ing. Pavlem Fišerou, předsedou spolku
Na Stráni 673/14
250 88 Čelákovice
ID datové schránky: jugarip
okraslovaci.spolek.celakovicky@gmail.com

Čelákovice 4. května 2017

Věc: Podklady k návrhu na vyhlášení nálezů pozůstatku mostu u Lázní Toušeně za kulturní památku podle § 3 odst. 1 zákona č. 20/1987

Vážený pane doktore,

na základě Vašeho dopisu z 6. února 2017 (č. j. ARUP-585/2016) na náš podnět ve věci vyhlášení za kulturní památku pozůstatky mostu přes Labe v Lázních Toušeně vystaveného v letech 1561–1562 péčí komorního panství, si Vám dovoluujeme zaslat soupis písemných, mapových a jiných pramenů, které se nám podařilo ve spolupráci s Okrašlovacím spolkem Lázně Toušeň zastoupeným RNDr. J. Králíkem, CSc., J. Špačkem a Ing. arch. I. Vaňouskem nashromáždit a které se váží k danému místu. Většinou se jedná o známá díla, ale u některých by bylo ještě vhodné ověřit jejich věrohodnost. Výtvarná podoba této lokality byla zachycena na dílech také malíři Albertem Jonášem, Ladislavem Leitgebem a fotografem Tomášem Kudrnou. Z nálezů z těchto míst zpracovával nová umělecká díla výtvarník Milan Novák. Níže uvádíme soupis prací a u některých i rozsah stran, kde lze nalézt zmínku o mostu.

1. Balbín, B.: *Krásy a bohatství České země*. Panorama, Ed. Naše vlast, 1986 (str. 214).
2. Beckovský, J.: *Poselkyně Starých Příběhův Českých aneb Kronyka Česka Od prwnjho do nyněgssý Země České Přjchozu*. 1700. (str. 517)
3. Bláhová, M., Lukšová, Z., Nodl, M.: *Karel IV. V soudobých kronikách*. Argo, 2016. (str. 247).
4. Dragoun, V.: *Tucet příběhů z Toušeně*. ÚM a OSLT, 2010. (str. 27–31)
5. Dvořák, K.: Trosky gotického hradu v Toušeni. *Katolické noviny*, 30, 1978.
6. Gutwirth, Z.: Toušeň. *Naše Polabí*, 1926, IV. (str. 5–7, 18–20)
7. Heber, F. A.: *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*. I. Prag, 1843. (str. 223)
8. hrg: Stopy mostů. *Florián* 2016, 6: 6.
9. Kavka, F.: *Karel IV. Historie velkého vladaře*. Argo, 1998. (str. 86)
10. Králík, J.: Mostu by bylo 450 let. *Florián*, 2012, 4: 25–28.

Okrašlovací spolek čelákovický se sídlem Na Stráni 673/14, 250 88 Čelákovice, IČO 02206820

11. Králík, J.: *Městys Lázně Toušeň*. 2009. (str. 9–10, 17–18)
12. mija: *Dřevěné kříže*. *Florián*, 2016, **6**: 6.
13. Palacký, F.: *Würdigung der alten Böhmischen Geschichtschreiber*. 1869 (str. 298)
14. Pátrová, K.: *Stará Boleslav a její místo v českých církevních dějinách*. Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, 2009 (str. 46–48)
15. Petřík, P.: Voda odhalila svá tajemství u Toušeni. *Zpravodaj města Čelákovic*, 2016, **10**: 18.
16. Petřík, P.: Pozůstatky starého mostu v Lázních Toušeni čekají na ochranu. *Zpravodaj města Čelákovic*, 2017, **3**: 10.
17. Petiška, E.: *Mezi dvěma řekami*. SNDK, 1960. (str. 23–24)
18. Prášek, J. V.: *Okres Brandejsský nad Labem*. F. A. Urbánek, 1875. (str. 30–32, 51)
19. Prášek, J. V.: *Paměti městečka Toušeni. Most. Lázně Toušeň v listinách a kronikách*. 2002. (str. 25–27)
20. Sedláček, A.: *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, XV. 1927/1998.
21. Spěváček, J.: *Karel IV. – život a dílo*. Svoboda, 1979. (str. 132, 133)
22. Špaček, J.: Dosavadní výsledky výzkumu zaniklého středověkého hrádka v Toušeni. *Archaeologia historica*, 1979, **4**: 119–128.
23. Špaček, J.: Archeologické výzkumy Městského muzea v Čelákovících v roce 2002. *Středočeský vlastivědný sborník*, 2003, **21**: 221–228.
24. Špaček, J., Snítilý, P.: Archeologické akce na území sledovaném Městským muzeem v Čelákovících od konce 19. stol. do roku 2000. *Výzkumy v Čechách 2000*: 317–415. Praha 2003.
25. Špaček, J., Snítilý, P.: Archeologické výzkumy Městského muzea v Čelákovících v roce 2003. *Středočeský vlastivědný sborník*, 2004, **22**: 165–172.
26. Truhlařík, R.: *Můj strýc Artur*. Artpress, 1992. (str. 38–40)
27. Vita Caroli – vlastní životopis Karla IV. – přel. M. Bláhová, 2000 (str. 47), 1978 (str. 32–33).
28. Votka, J. K.: *Památky staroboleslavské: Prvotní vývoj a význam úcty svatováclavské v Čechách*. Praha, 1879. (str. 100–101)

Dále pod inv. č. 709, kartonu č. 504 ve Státním oblastním archivu (SOA) v Praze je uložen spis týkající se stavebních prací na mostě, ze kterého několik ukázek přikládáme. Dále v příloze naleznete list z urbáře brandýského panství z r. 1651.

Naše erudice je především v přírodovědné oblasti. Z přírodovědného hlediska zde byly objeveny některé zajímavé druhy a celá oblast slouží jako významné shromaždiště ptactva a obojživelníků. V období vypuštění a obnažení bahna se objevily masově některé vzácnější druhy jako šáchor hnědý (*Cyperus fuscus*) a při břehu mohutné oddenky stulíku žlutého (*Nuphar lutea*). Bahno však bylo odstraněno a s ním zásoba semen, které mohly ještě skrývat některé zajímavé druhy. Na dně se také nacházely kostřičky raků a blíže neurčených škeblí a rovněž fosilie. Není nám známo, že by zde proběhl před rozsáhlým bagrováním nějaký přírodovědný výzkum a jistě by pomohl aspoň částečně zmapovat místy až devastující zásahy z poslední doby.

Na závěr nám dovoluňte připojit návrh na informační tabuli, kde by mohl být následující text v případě, že se podaří vyhlásit lokalitu kulturní památkou.

Stojíte před zbytky raně novověkého mostu, který zanikl teprve v 18. století. Zůstaly po něm pod vodou dubové piloty zaražené do dna řeky. Některé z nich vydržely až do dnešní doby a občas se

částečně vynořily při poklesu vodní hladiny bývalého ramene Labe pod Hradištěm. Celá historie místa je však mnohem starší, jak dokládají např. nálezy z doby bronzové.

Most byl jako dvojitý zbudován na staré Slezské cestě za Ferdinanda I. mezi roky 1561 a 1562 v místech, kde je již roku 1293 zmiňován přívoz. Samotný pomístní název bývalé louky „Mezi mosty“ naznačuje, že se nejednalo pouze o tento, ve skutečnosti menší most, zajišťující přechod na ostrov přes jedno rameno Labe proudící po toušeňském Hradištěm, ale že za cestou přes ostrov následoval další a větší most i přes tehdejší druhé labské rameno. Samozřejmě mosty procházely opravami jednak po povodních a jednak po válečných událostech.

Po polovině 18. století došlo k otevření nové Slezské silnice z Prahy přes Sadskou, mosty ztratily původní funkci a vrchnost přestala vybírat clo. Velký most patrně vzala voda již r. 1775, menší pak velká voda r. 1792 a dřevo z něho bylo zachyceno v místech nového přívozu a údajně použito ke stavbě domku č. 81 v dnešní Káranské ulici. Dodnes příjezdovou cestu z ostrova na most pod Hradištěm dokládá v terénu dochovaný násep, který lemují vzrostlé břízy. Nejlépe situaci zachycuje mapa z roku 1777.

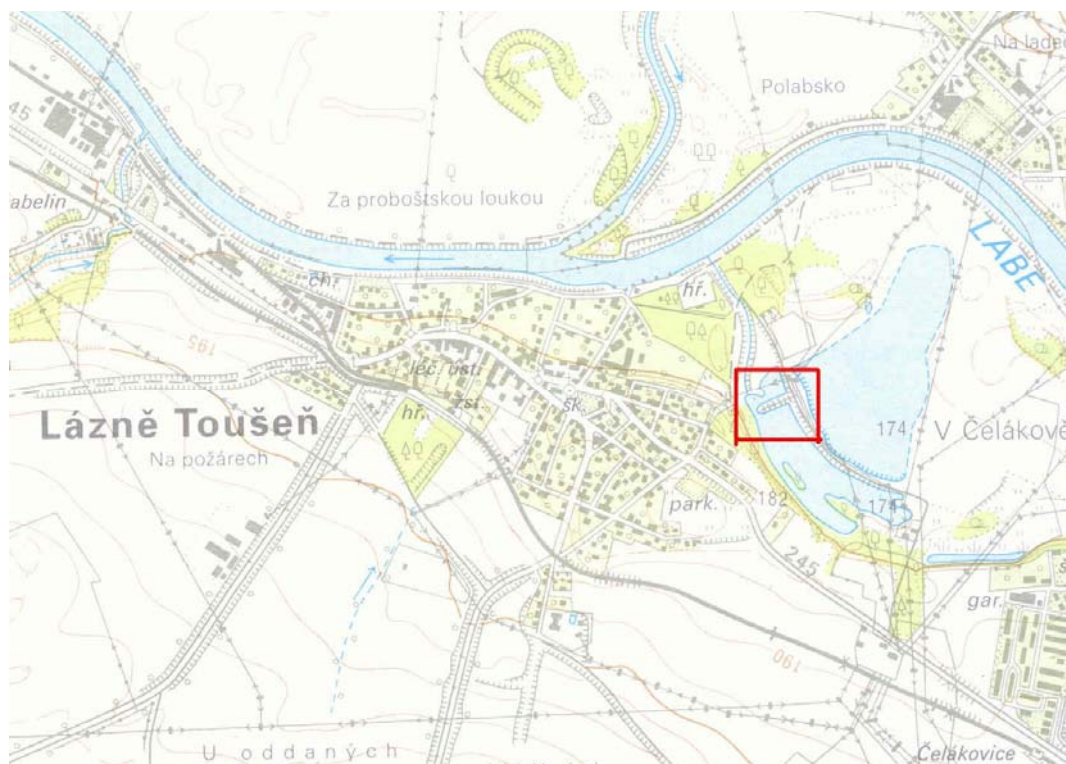
Zbylé konstrukci mostu ještě donedávna hrozil úplný zánik. Koncem minulého století před velkoplošným odtěžením písku (dnes prostor vodní plochy) zde byl pod vedením J. Špačka z Městského muzea v Čelákovících proveden v letech 1995–1997 a 2002–2003 podrobný záchranný archeologický výzkum. V roce 2016 při vypuštění zbytku starého labského řečiště bohužel některé piloty z mostu pod Hradištěm byly vytěženy ze dna a postupně se na vzduchu rozpadaly. Archeologický ústav Akademie věd proto zahájil řízení na vyhlášení kulturní památky. Bylo také rozhodnuto, že kůly budou na místě ponechány, aby následně byly opět zatopeny vodou. Okrašlovací spolek čelákovický byl také osloven ve věci shromáždění písemných pramenů, které se k lokalitě váží. Členové spolku se domluvili s Okrašlovacím spolkem Lázně Toušeň zastoupeným RNDr. Janem Králíkem, CSc. a ve spolupráci s historikem Jaroslavem Špačkem předložili dostupné podklady. Výsledkem je kulturní památka, která má tak větší naději na přežití pro příští generace.

Připojuji také podpůrné dopisy Okrašlovacího spolku Lázně Toušeň z 20. 2. a 2. 5. 2017.

Děkujeme za vstřícnost a těším se na další případnou spolupráci.

Se srdečným pozdravem

RNDr. Petr Petřík, Ph.D.
za Okrašlovací spolek čelákovický
tel. 607 266 210

Lokalizace studované oblasti. Autor: J. Špaček

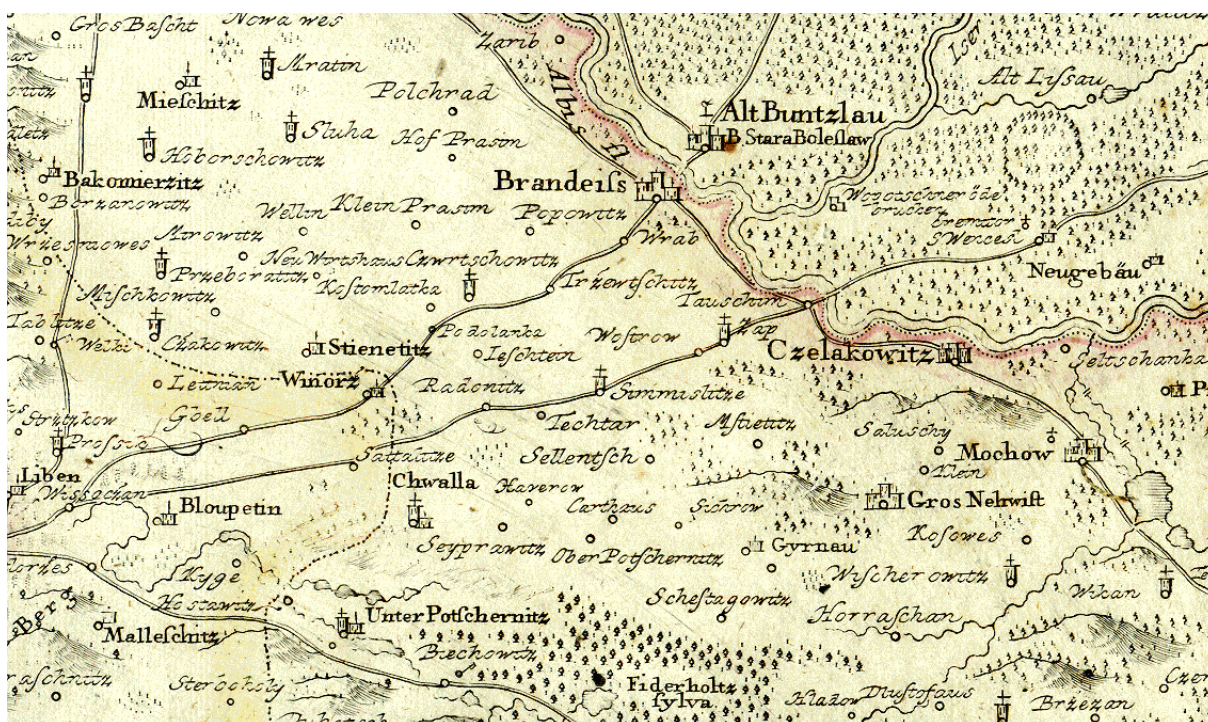

Zbytky pilířů ještě před jejich vytažením z bahna na jaře 2016. Foto I. Vaňousek

Okrašlovací spolek čelákovický se sídlem Na Stráni 673/14, 250 88 Čelákovice, IČO 02206820

Výřez z Raabisačnického plánu Toušeně, r. 1777, VS Brandýs n. L., inv. č. 3647, SOA Praha. Foto J. Špaček

Výřez z Müllerovy mapy z r. 1742. Foto J. Špaček

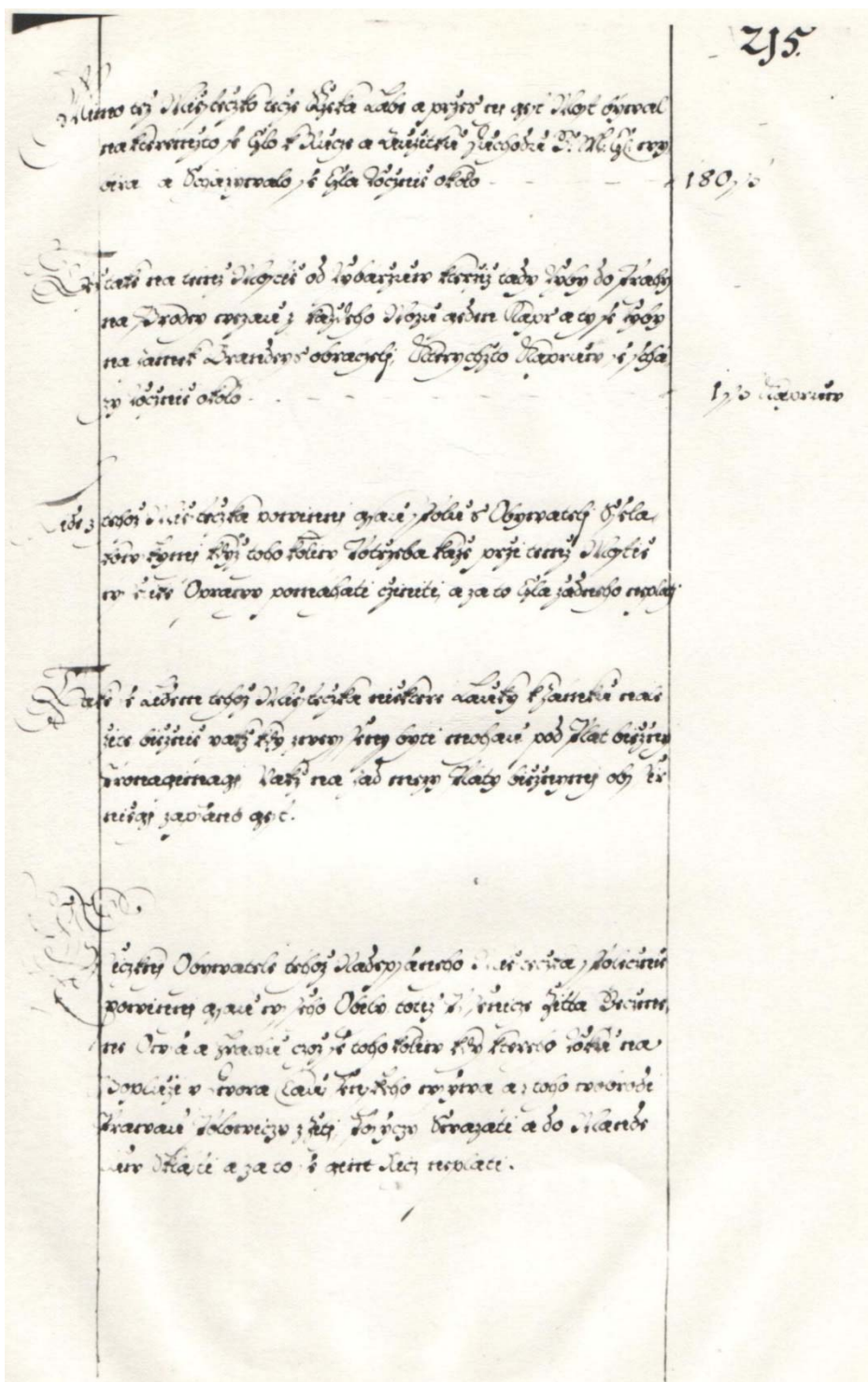
Okrašlovací spolek čelákovický se sídlem Na Stráni 673/14, 250 88 Čelákovice, IČO 02206820

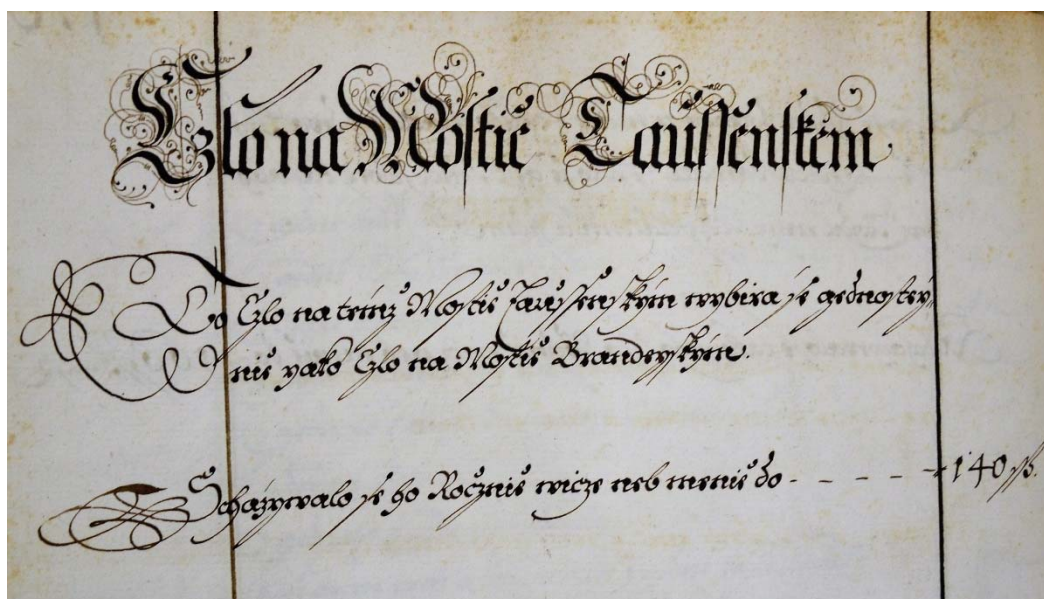
Výřez z mapy brandýského panství, r. 1764, SOA Praha, VS Brandýs n. L., inv. č. 5931. Foto J. Špaček

Na výřezu z Aretinovy mapy Čech z r. 1649 je zachycena Slezská cesta vedoucí přes Toušeň. Foto J. Špaček

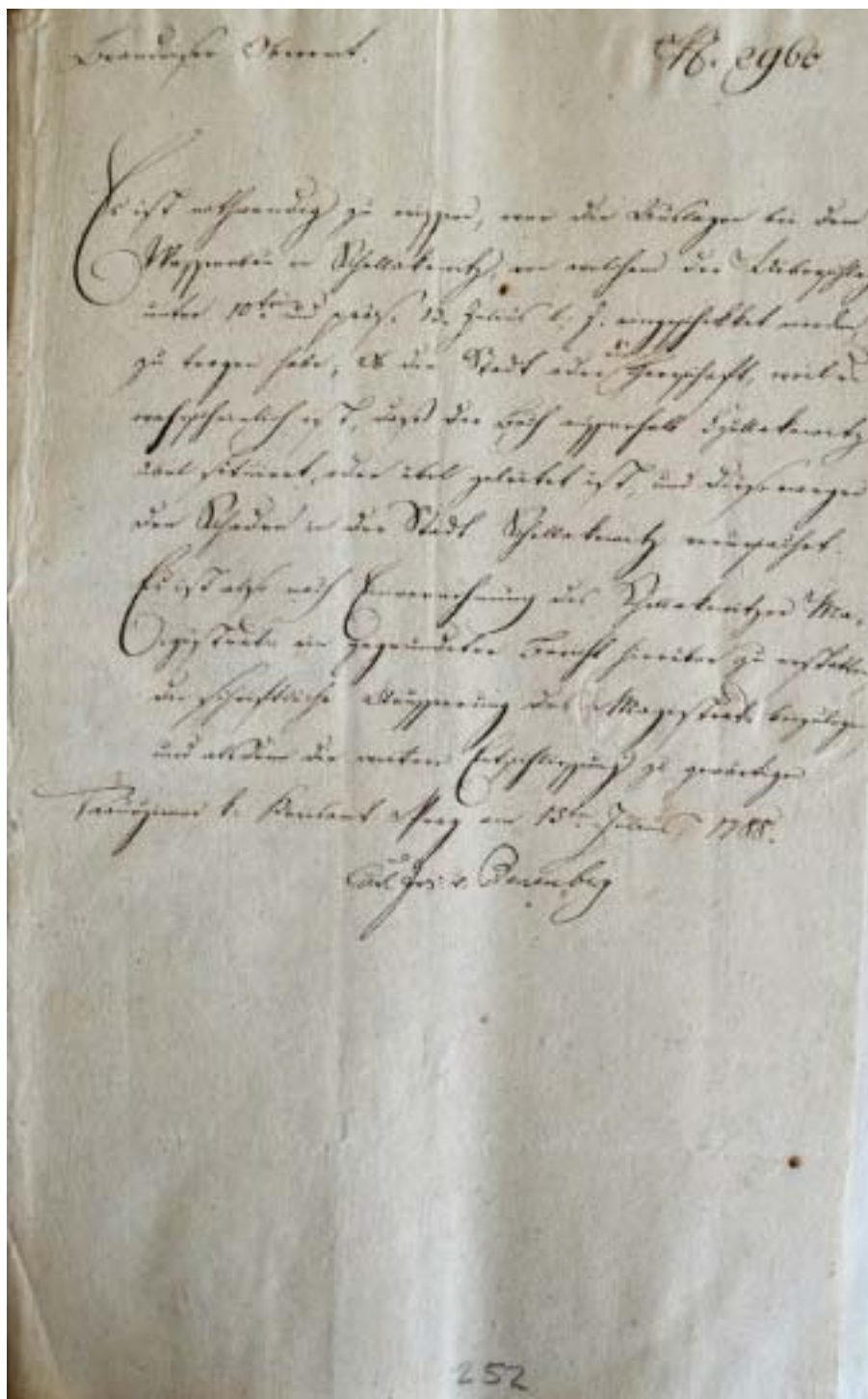
Urbář panství Brandýs nad Labem, VS Brandýs n. L., r. 1651, fol. 215A, SOA Praha, inv. č. 5931. Foto J. Špaček

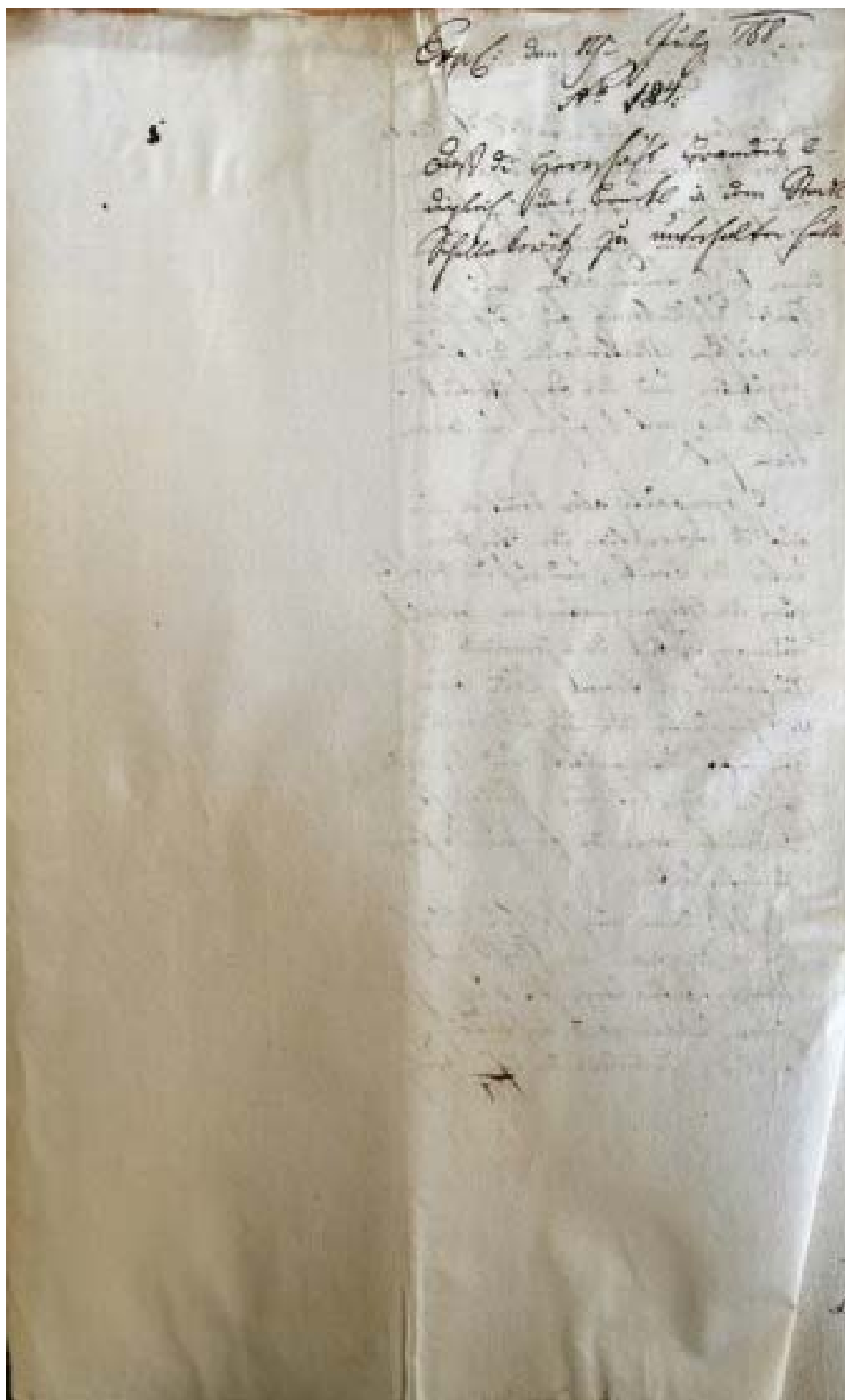

Urbář panství Brandýs nad Labem, VS Brandýs n. L., r. 1651, fol. 476B, SOA Praha, inv. č. 5931. Foto J. Špaček

Následuje fotodokumentace ze spisů Toušeňský most. SOA Praha, VS Brandýs n. L., inv. č. 709. Foto J. Špaček

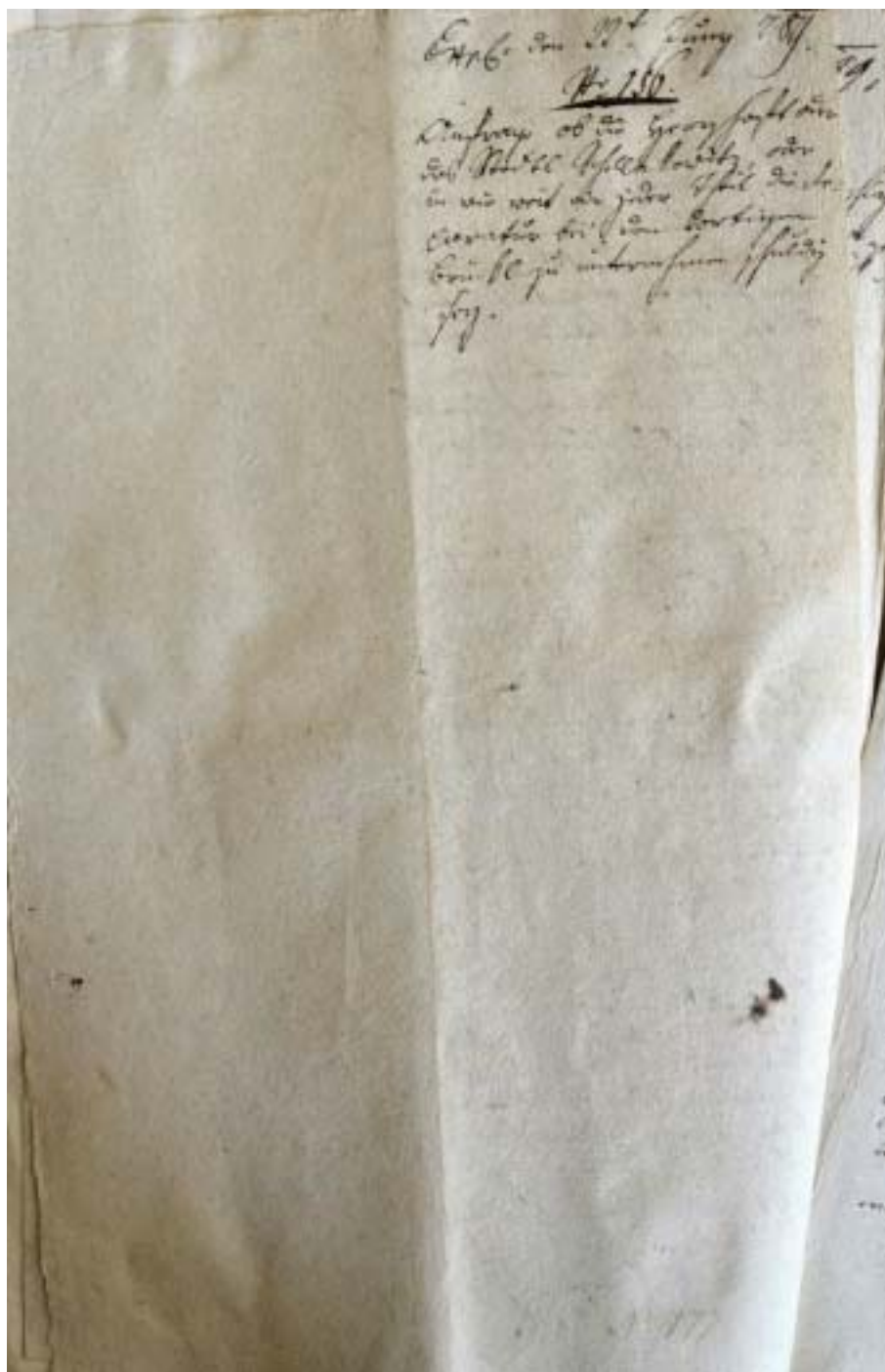

Handwritten text in German, likely a legal or administrative document. The text is written in a cursive script. The first line reads: "Handwritten text, from the Okrašlovací spolek Čelákovický Magistrate." The second line is a signature or date: "H. 2803." The main body of the text is a long paragraph, starting with "Nachdem der..." and ending with "...geplant." The text is written on aged paper. The page number "254" is visible at the bottom.

Leif singestalt, wofl vunstamst, mit den ibrigen Zeit
wofl vunstamst werden müß.
Vom ersten ansonst wird Terzium selbungsalt anfangen
mit nach und nach mit Pforten oder Ende angeordnet, auf
mit Ueber den Tapolu besetzt werden müß. Ein jüng
der anfallender Trolanen Ueberwindung anfangt anfangen
werden müß. so wird selbend zuverlassen, selb selbst in
fallen. und den ulla vunstamst selbend klein Vong
in der militär Mählungen, ansonst auf in Zukunft
der vunstamst in so lang aber wird nicht ganzsam so müß
auf diesen Vong wird ein zu mahlend Ueberwindung
in gangbaren Vant anfallen werden.
Vomnach also das vunstamst Vant selb zu vunstamst
und vunstamst vunstamst Zeit der vunstamst ansonst zu vunstamst
selb.
Katholiken R. vunstamst Vong am 10. März 1711
In vunstamst der vunstamst vunstamst
Joh. vunstamst
vunstamst

Handwritten text in Czech, likely a historical document or record. The text is written in a cursive script and is dated 1824. The page number 259 is visible at the bottom.

Handwritten text in Czech, likely a historical document or record. The text is written in a cursive script and is dated 1824. The page number 259 is visible at the bottom.

